

การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

The Administration of Educational Institutions Based on
Sanghavatthu IV in Educational Basic schools Under Chaiyaphum
Primary Educational Service Area Office I

พระครูประภัสร์ธรรมาภิรักษ์

Phra Krupraphatthammapirak (Chankhlad)

คณะครุศาสตร์ สาขาวิชา พุทธบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Author for Correspondence: Email: thuakkong1993@Gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 270 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น .97 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test และ F-test ส่วนเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบทรอบวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนก เป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา รองลงมา คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอรรถจริยา และด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ

ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตตา

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ จำแนกตามวุฒิการศึกษา และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากร โดยจัดให้มีสวัสดิการด้านต่างๆ อย่างพึงพอใจ 2) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา ควรใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีให้กำลังใจ ไม่ใช่คำพูดส่อเสียด หรือคำกล่าวที่เพ้อเจ้อ 3) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอัตถจริยา ควรบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอตามโอกาสสมควร 4) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตตา ควรมีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, หลักสังคหวัตถุ 4, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Received: 12/03/62 Revised: 09/04/62 Accepted: 20/04/62

Abstract

The aims of this research were:1) to study the conditions of educational administration based on Sangahavattu Dhamma IV (Pāli: saṅgahavatthu, bases of social solidarity) in the basic educational schools under Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 1; 2) to compare the opinions of the educational administrators and teachers towards the educational administration based on Sangahavattu Dhamma IV in accordance with the sample personal factors: positions, education and working experience; 3) to study the ways to promote educational administration based on Sangahavattu Dhamma IV In this study, the mixed method research was used to collect the data from the samples including 270 educational administrators and teachers. The research tools were a questionnaire with its reliability value of .97. The obtained quantitative data were analyzed by using the following statistics: Frequency, Percentage, Standard Deviation, Mean, t-test and f-test. With the use of in-depth interview, the qualitative data collected from 12 key informants, selected by purposive sampling were interpreted by the content analysis together with considering the research framework.

The research results were as follows:

1) The statistic mean score of the conditions of educational administration based on Sangahavatthu Dhamma IV was at a high level and the mean score of the aspect ‘Educational administration based on kindly speech (piyavācā)’ was the highest one, followed by that of ‘Educational administration based on useful conduct (atthacariyā)’, ‘Educational administration based on generosity (dāna)’ and ‘Educational administration based on equality consisting in impartiality (samānattatā)’ respectively.

2) The mean scores based on the comparison of the opinions of the educational administrators and teachers towards the educational administration based on Sangahavatthu Dhamma IV in accordance with the sample personal factors: positions, education and working experience were different with the statistical significance level of .01.

3) The ways to promote educational administration based on Sangahavatthu Dhamma IV are that 1) in educational administration based on generosity, the educational administrators should support the personnel with providing them welfares; 2) in educational administration based on kindly speech, the good speech creating love, harmony and encouragement should be used; 3) in educational administration based on useful conduct, regular and occasional public assistance should be performed; 4) in educational administration based on equality consisting in impartiality, the work schedule of the educational institutes should be implemented systematically by the personnel.

Keywords: Educational Administration, Sangahavatthu IV, Basic Educational Schools.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ซึ่งการศึกษาถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และเป็นการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดเวลา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้านสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม ความดีงามในจิตใจ มีความสามารถที่จะทำงาน และคิดวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง สามารถเรียนรู้ แสวงหาความรู้ ตลอดจนใช้ความรู้สร้างสรรค์ โดยการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการจัดให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ช่วยฝึกทักษะกระบวนการคิด การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

การบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายมีคุณภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถ และเข้าใจแบบแผนวิธีการ ขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องตาม มาตรา 22 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในฐานะ ผู้นำหลัก ซึ่งมีภาระหน้าที่สำคัญ คือ เป็นผู้นำทางการศึกษา มีความรับผิดชอบในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับ มาตรา 39 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยกำหนดบทบาทในการบริหารจัดการภาระงานทั้งระบบของสถานศึกษาให้ดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ และมีความชัดเจนในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และการบูรณาการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ

จากรายงานการประเมินผลการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า สภาพและปัญหาการบริหารงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในสังกัดแตกต่างกัน เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความพร้อมที่แตกต่างกันทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ การสนับสนุนจากชุมชน และสภาพการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน สถานศึกษาบางแห่งมีคุณภาพในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีอยู่ สถานศึกษาบางแห่งมีความพร้อมในปัจจุบันดังกล่าวอย่างสมบูรณ์แบบ และได้รับการสนับสนุนจากสังคมอย่างเต็มที่ แต่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษายังไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากคุณภาพในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาหรือคุณภาพและทักษะในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษานั้นเอง ซึ่งในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมหรือความจริงอันสูงสุด เพื่อยังประโยชน์สุข

ให้เกิดแก่นตณและสังคัมโดยส่วนรวม เพื่อบรรลุถึงความสงบสุขของชีวิตและการทำงาน มีมนุษย์สัมพันธ์กัน เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 ดังนั้นการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันเป็นแนวทางสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพต่อบุคลากรและสถานศึกษาสามารถแก้อุปสรรค ปัญหา และข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ว่าเป็นอย่างไร จะได้นำมาปรับปรุง พัฒนา ส่งเสริมสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยในฐานะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศัยภูมิ เขต 1 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงแนวทางในการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษา ที่จะนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศัยภูมิ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศัยภูมิ เขต 1 โดยจำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศัยภูมิ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (ตรัยมณฑล, 2555) (Mixed Research Methodology) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 270 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชีและมอร์แกน (ศรีสะอาด, 2554) โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น และการสุ่มอย่างง่าย และกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอนที่ 3 เป็นแนวทางในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4

2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) การหาจำนวนและค่าร้อยละ 2) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (x) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3) การทดสอบค่า (t – test แบบ Independent Samples) 4) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F - test แบบ One way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่าง ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ 6) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างท่านละ 1 ชุดพร้อมซองจดหมายที่ติดแสตมป์ ถูกต้องเพื่อให้ส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัย โดยส่งไปทางไปรษณีย์และผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามเอง บางส่วนและไปขอรับคืนเอง รวมทั้งสิ้นจำนวน 338 ชุด

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบสัมภาษณ์กลุ่มเจาะจง ท่านละ 1 ชุด และนำแบบตอบสัมภาษณ์ที่ได้มาจัดทำข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์แต่ละชุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เปรียบเทียบการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการทดสอบที (t-test แบบ Independent samples) และ (F-test แบบ One Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่าง หาความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe' method)

วิเคราะห์แนวทางในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 ด้าน โดยวิเคราะห์จำนวนค่าความถี่ ค่าร้อยละ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคล

(n = 338)

	ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1.	ตำแหน่งหน้าที่		
	1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา	127	37.57
	1.2 ครูผู้สอน	211	62.43
	รวม	338	100.00
2.	วุฒิการศึกษา		
	2.1 ปริญญาตรี	109	32.20
	2.2 สูงกว่าปริญญาตรี	229	67.80
	รวม	338	100.00
3.	ประสบการณ์การทำงาน		
	3.1 ระยะ 1 - 5 ปี	114	33.70
	3.2 ระยะ 6 – 10ปี	142	42.00
	3.3 ระยะ 11 ปีขึ้นไป	82	24.30
	รวม	338	100.00

2. สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = .21) และเมื่อจำแนก เป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา ($\bar{x} = 4.14$, S.D. = .29) รองลงมา คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอรรถจริยา ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = .27) และด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน ($\bar{x} = 4.09$, S.D. = .28) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตตา ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = .29)

ตารางที่ 2.1 สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

(n = 338)

การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ระดับการปฏิบัติ			
	($\bar{x}$)	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน	4.09	.28	มาก	3
2. ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา	4.14	.29	มาก	1
3. ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอัตถจริยา	4.11	.27	มาก	2
4. ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตตา	4.05	.29	มาก	4
รวมเฉลี่ย	4.10	.21	มาก	

3. การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามสถานภาพ มีดังนี้

3.1 เมื่อจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3.1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้าน

(n = 338)

ด้าน	การบริหารสถานศึกษาตาม หลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ตำแหน่งหน้าที่				t	Sig.
		ผู้บริหาร		ครูผู้สอน			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน	4.06	.27	4.15	.30	-2.68	.01**
2	ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลัก ปิยวาจา	4.09	.27	4.23	.30	-4.23	.00**
3	ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลัก อัตถจริยา	4.08	.24	4.17	.30	-3.04	.00**
4	ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมาน ัตตตา	4.02	.28	4.12	.31	-2.93	.00**
	รวมเฉลี่ย	4.06	.18	4.17	.25	-4.39	.00**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3.2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

(n = 338)

ด้านที่	การบริหารสถานศึกษาตาม หลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	วุฒิการศึกษา				t	Sig.
		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน	4.17	.27	4.05	.28	3.72	.00**
2	ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลัก ปิยวาจา	4.28	.24	4.07	.29	6.62	.00**
3	ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอรรถ จริยา	4.20	.23	4.06	.27	4.82	.00**
4	ด้านการบริหารสถานศึกษาตาม หลักสมานัตตตา	4.11	.25	4.02	.31	2.61	.01**
รวมเฉลี่ย		4.19	.18	4.05	.21	5.98	.00**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยภาพรวม มีการปฏิบัติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอรรถจริยา และด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตตา มีการปฏิบัติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปียวจา มีการปฏิบัติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3.3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน

(n = 338)

ด้าน	การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1	ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน	ระหว่างกลุ่ม	1.40	2.00	.70	9.28	.00**
		ภายในกลุ่ม	25.27	335.00	.08		
		รวม	26.67	337.00			
2	ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา	ระหว่างกลุ่ม	.69	2.00	.35	4.20	.02*
		ภายในกลุ่ม	27.66	335.00	.08		
		รวม	28.36	337.00			
3	ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอรรถจริยา	ระหว่างกลุ่ม	.96	2.00	.48	7.00	.00**
		ภายในกลุ่ม	22.86	335.00	.07		
		รวม	23.81	337.00			
4	ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตา	ระหว่างกลุ่ม	.83	2.00	.42	4.96	.01**
		ภายในกลุ่ม	28.21	335.00	.08		
		รวม	29.04	337.00			
รวมเฉลี่ย		ระหว่างกลุ่ม	.85	2.00	.43	10.21	.00**
		ภายในกลุ่ม	14.01	335.00	.04		
		รวม	14.87	337.00			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. แนวทางในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีดังนี้

1) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน พบว่า 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากรโดยจัดให้มีสวัสดิการด้านต่าง ๆ อย่างพึงพอใจ (ร้อยละ14.57) 2) ควรจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาโดยเข้าร่วมดำเนินการด้วยความเต็มใจ (ร้อยละ 13.57) และ3) สถานศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรให้ความสะดวกในการเบิกจ่ายพัสดุ (ร้อยละ12.56) ตามลำดับ

2) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา พบว่า 1) ควรใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ให้กำลังใจ ไม่ใช่คำพูดส่อเสียด หรือคำกล่าวที่เพ้อเจ้อ (ร้อยละ 13.90) 2) ควรใช้คำพูดที่เหมาะสมตักเตือนบุคคลอื่น (ร้อยละ 12.36) และ 3) ไม่ควรกล่าววาจาล่วงเกิน หรือใช้คำพูดที่สื่อความหมายถึงการดูถูกและทำร้ายจิตใจต่อบุคคลอื่น (ร้อยละ 11.97) ตามลำดับ

3) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอัตถจริยา พบว่า 1) ควรบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ตามโอกาสสมควร (ร้อยละ 18.18) 2) ควรมีความพึงพอใจในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ประกอบการจัดการเรียนการสอน (ร้อยละ 15.66) 3) ควรมีการร่วมแสดงความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อเตรียมเสนอข้อมูลในการดำเนินโครงการกิจกรรมของสถานศึกษาตามปีงบประมาณ ด้วยความถูกต้อง (ร้อยละ 14.14) ตามลำดับ

4) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตตา พบว่า 1) ควรมีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ (ร้อยละ 11.74) 2) ควรมีการจัดการสภาพแวดล้อมบริเวณสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างเหมาะสมต่อการเรียนการสอน (ร้อยละ 11.74) และ 3) การให้บริการข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ อย่างชัดเจนในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 11.34) ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ เป็นไปอย่างเหมาะสม เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน อันก่อให้เกิดความสำเร็จในองค์กรและความก้าวหน้าในการบริหารสถานศึกษา เป็นการใช้หลักทานเข้ากับการบริหารสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

2. ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหาร มีอัธยาศัยดี รู้จักใช้คำพูดในการบริหารงาน มีการปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ ตามความเหมาะสม ยกย่องและชมเชยครูที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานวางนโยบายแผนการบริหารตรงไปตรงมา เป็นที่ยอมรับนับถือ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้อื่นเป็นอย่างมาก

3. ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอัตถจริยา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการสงเคราะห์ หรือการทำประโยชน์ให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาระเบียบวินัย มีการช่วยเหลืองานมาปนกิจสงเคราะห์ของผู้ใต้บังคับบัญชาและญาติของผู้ใต้บังคับบัญชา มีน้ำใจ ไม่นิ่งดูดาย เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาขอความช่วยเหลือ ไม่มีการเลือกปฏิบัติ มีความพึงพอใจที่ได้ช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา มีการส่งบุคลากรไปฝึกอบรมความชำนาญเฉพาะด้าน เพื่อทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในดานนั้น ๆ เช่น กีฬา คอมพิวเตอร์ เป็นต้น มีการปรับใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการบริหารสถานศึกษาอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

4. ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตตา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารปฏิบัติตนอย่างเสมอต้น เสมอปลายกับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน มีการปฏิบัติตนเหมาะสมแก่ฐานะของตน ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างความเป็นภาวะผู้นำ ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็น

กลายมนิตรที่ดีกับผู้ที่บังคับบัญชา ไม่ถือตัวเย่อหยิ่งกับผู้ใต้บังคับบัญชา มีการวางตนเหมาะสมกับบุคลากรตามเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารได้วางกฎระเบียบการบริหารงานทางการศึกษาทั้ง 4 ด้านไว้อย่างเหมาะสมที่สุด มีการประชุมคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาก่อนมีการโยกย้าย เปลี่ยนตำแหน่งตามความสามารถของบุคลากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า จากสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน ในการช่วยเหลือ จัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเสมอภาค มีการส่งเสริมบุคลากรในสวัสดิการ บุคลากรได้รับการช่วยเหลือเพื่อแผ้วจากผู้บริหาร ได้ให้แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ให้บุคลากรมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งทั้งหมดนี้อยู่ในระดับมาก เช่นกัน จากผลการวิจัย ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาด้านวิชาการ และยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อปรับทัศนคติที่ดีในการบริหารสถานศึกษา พร้อมทั้งเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ติสสา, 2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า (ติสสา, 2555) การบริหารงานบุคคลตามหลัก สังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการใช้หลักทาน ด้านการใช้หลักปิยวาจา ด้านการใช้หลักอรรถจริยา และ ด้านการใช้หลักสมานัตตตา ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งการงาน และประสบการณ์การสอน พบว่า หัวหน้าฝ่ายทางการศึกษา และครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันในการบริหารงานบุคคลด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตา การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2. การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

2.1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีตำแหน่งสูง หรือตำแหน่งต่ำ ย่อมมีความรู้ความสามารถในการบริหาร หรือบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (บุญมาพิลา, 2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยางสีสุราชสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 2” การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอยางสีสุราชสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง โดยภาพรวม และรายด้าน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (บุญมาพิลา, 2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยางสีสุราชสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 2” การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอยางสีสุราชสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง โดยภาพรวม และรายด้าน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.3 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยภาพรวม มีการปฏิบัติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (บุญมาพิลา, 2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยางสีสุราชสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 2” การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอยางสีสุราชสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง โดยภาพรวม และรายด้าน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้

- 1) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านสมานัตตตา มีการปฏิบัติต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารควรออกแบบสอบถามให้ผู้ได้บังคับบัญชาประเมินผลงานตนเอง ออกคำสั่ง หรือแต่งตั้งบุคลากรเกี่ยวกับการทำงาน อย่างชัดเจน และผู้บริหารควรสนับสนุนให้บุคลากรทำผลงานด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง
- 2) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านปิยวาจา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีการปฏิบัติสูงสุด

ผู้บริหารมีการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งให้มีการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด มีคำสั่งแต่งตั้งกรรมการคัดเลือกบุคคลอย่างชัดเจน และการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ ซึ่งผู้บริหารควรปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำการศึกษาการใช้วาจาในการสร้างแรงจูงใจ เพื่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1
- 2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาที่มีผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4
- 3) ควรเพิ่มจำนวนตัวแปรอิสระ ให้มากขึ้นเพื่อการศึกษาที่หลากหลาย

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์.
- ผ่องพรรณ ตรียมงคล. (2555). การออกแบบการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระมหาวิฑูรย์ ธมมวฑฺฒโน (บุญมาพิลา). (2556). การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยางสีสุราชสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์สัมฤทธิ์ ตีสานุตโตโร (ตีสสา). (2555). การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.